

Witte Donderdag 2021

- Lezing uit Johannes 13:1-18a | *Bijbel in Gewone Taal 2014*

Het was vlak voor het joodse Paasfeest. Jezus wist dat nu voor hem het beslissende moment gekomen was: hij zou vanuit de wereld teruggaan naar zijn Vader. Jezus hield veel van de mensen die in deze wereld bij hem hoorden. En hij bleef van hen houden, tot het allerlaatste moment.

's Avonds waren Jezus en de leerlingen met elkaar aan het eten. Toen al was Judas, de zoon van Simon Iskariot, van plan om Jezus aan zijn vijanden uit te leveren. Daar had de duivel voor gezorgd.

Jezus wist dat hij van zijn Vader alle macht gekregen had. Hij wist dat hij bij God vandaan gekomen was en dat hij weer naar zou teruggaan. Tijdens het eten stond Jezus op. Hij trok zijn kleren uit en deed een doek om zijn middel, alsof hij een slaaf was. Hij deed water in een bak, en begon de voeten van zijn leerlingen te wassen. Hij droogde hun voeten af met de doek die hij omgedaan had.

Toen hij bij Simon Petrus kwam, riep die: 'Heer, u gaat toch niet mijn voeten wassen?'. Jezus zei tegen hem: 'Nu begrijp je niet wat ik doen, maar later zul je het begrijpen.' Petrus zei: 'U mag mijn voeten beslist niet wassen! Nooit!' Jezus zei: 'Als ik jouw voeten niet mag wassen, kun je niet bij mij horen.' Toen zei Petrus: 'Heer, was dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en mijn hoofd!' Jezus zei: 'Iemand die zich al gewassen heeft, is rein. Hij hoeft niet opnieuw gewassen te worden, behalve zijn voeten. Ook jullie zijn rein. Maar niet allemaal.' Want Jezus wist dat Judas hem wilde uitleveren. Daarom zei hij: 'Jullie zijn rein, maar niet allemaal.'

Toen Jezus de voeten van alle leerlingen gewassen had, deed hij zijn kleren weer aan. Hij ging bij de leerlingen zitten en zei: 'Begrijpen jullie wat ik gedaan heb? Jullie noemen mij 'leermeester', en 'Heer'. En dat is goed, want dat ben ik. Ik ben jullie Heer en jullie leermeester, en toch heb ik jullie voeten gewassen. Daarom moeten jullie ook elkaars voeten wassen. Ik heb jullie het goede voorbeeld gegeven. Wat ik voor jullie gedaan heb, dat moeten jullie ook voor elkaar doen. Luister heel goed naar mijn woorden: Een slaaf is niet belangrijker dan zijn leermeester. En iemand die gestuurd wordt, is niet belangrijker dan degene die hem stuurt. Als je dat begrijpt, en je daaraan houdt, zul je het echte geluk leren kennen. Maar dat geldt niet voor jullie allemaal. Ik heb jullie allemaal zelf uitgekozen om mijn leerlingen te zijn. En ik ken jullie goed. Maar één van jullie is tegen mij.

Zalig die het woord van God horen en erover waken.

*

- Preek - *Pieter Post*

Wij wisten dat deze avond altijd al een bijzondere avond was. Dat is deze nog steeds, maar wie van ons had erop gerekend dat wij een jaar later nog steeds niet kunnen bijeen komen om het Avondmaal te vieren? Wij zijn gehecht aan tradities, maar corona leert daar anders mee om te gaan. Petrus zit ook vast aan een traditie, sterker nog, hij is gehersenspoeld door een dominante cultuur waarin hij opgroeide. De voetwassing vertelt ons daarover iets. Want het Rijk van God verwacht van ons wat anders dan de wereld waarin wij leven.

Doopsgezinden hebben elkaar de voeten gewassen. Ten eerste als een *daad van gastvrijheid* voor gastpredikanten die bij een broeder en zuster overnachtte, dit naar het voorbeeld van Abraham die onbekende gasten de voeten waste na een lange reis. Waarop hij hun een maaltijd aanbood. (Genesis 18:1-5) En ten tweede als een *daad van navolging en dienstbaarheid*, in combinatie met de viering van het avondmaal.

Ook in het gelezen verhaal in Johannes wordt er samen gegeten. En tijdens die maaltijd begint Jezus over elkaar de voeten wassen. In Mattheus, Marcus en Lukas doet hij wat anders. Daar eet hij ook met de leerlingen, maar bij hen stelt hij ineens het avondmaal in.

Het zijn twee gebeurtenissen aan het einde van zijn jonge leven. Ze lijken spontaan bij hem te zijn opgekomen om zijn leerlingen nog iets ter nagedachtenis op hun reis in het leven mee te geven. In dat onvermijdelijke vooruitzicht van de dood, drukt hij het kostbare van zijn leven symbolisch uit in het breken van het brood en het wassen van de voeten. Op die manier maakte hij nog een 'statement' en nam hij afscheid. Zo heb ik geleefd: 'wat ik voor jullie heb gedaan, doe dat ook voor elkaar', 'wees naaste', 'tot mijn gedachtenis'. Maar waarom is dat voor ons nog zo belangrijk?

Het breken van het brood, het drinken van de wijn, en het wassen van de voeten waren gericht op het laten doorgaan van Jezus' ziel en zaligheid in het leven van zijn leerlingen. Dat zij zijn boodschap van 'heb lief' zouden doorgeven en daarin de verbondenheid met hem zouden voelen, en gingen doen zoals hij had gedaan. Niet als heersers die de ander de oren wast, maar als dienstbare mensen die de ander de voeten wast.

Een gevoelige kwestie is die affaire met Petrus, een man van extremen die in de war is om wat Jezus aan hem wil gaan doen. Petrus staat hem niet toe om zijn voeten te wassen. Maar hij slaat door wanneer Jezus hem erop wijst zonder voetwassing geen deelgenoot van hem te zijn. Dan maar een hele wasbeurt, riep Petrus, maar wat nu ook weer niet de bedoeling was. Alleen de voeten wassen was voldoende. De voet wordt immers aangestuurd door je mentaliteit. Waar je in je leven op geconcentreerd daar brengt je je voet naartoe. Op wie was Petrus gericht? Petrus was iemand die door de cultuur waarin hij was opgegroeid, was gehersenspoeld.

Hij was een ingezetene van de Romeinse maatschappij. De voetwassing was een algemeen gebruik onder de elite die zich liet bedienen van slaven. Daarmee werd een soort van ongelijkwaardige verhouding in stand gehouden, die we nu 'top-down' zouden noemen. Petrus wist niet beter dan dát. Maar Jezus doorbreekt deze structuur als hij als heer en leermeester zich vereenzelvigd met een slaaf, en de voeten van zijn leerlingen wast. Hij handelt vanuit het Rijk Gods dat onze wereld zoals wij die kennen, omkeert. En hij maakt zich voor zijn leerlingen klein. Zo schrijft Paulus in zijn brief aan de Filippenzen over Jezus: 'Jezus Christus was aan God gelijk. Maar hij vroeg niet om de hoogste macht en eer voor zichzelf. Nee, hij gaf zijn hemelse positie op. Hij maakte zich zo onbelangrijk als een slaaf. Hij kwam als mens op aarde. En toen hij leefde als mens, dacht hij nooit aan zichzelf'. (2:6-8) Dit was totaal nieuw voor Petrus die alleen maar kon denken vanuit een top-down relatie, waar de een minder is dan de ander. En dat verklaart zijn panische reactie 'wat dóet u?!' Hij moest leren omschakelen naar een nieuwe situatie, die van het koninkrijk van God.

En wij? Hoe vast zitten wij aan onze meningen en visies, wat is onze, wat tegenwoordig zo vaak gehoord wordt, 'stip op de horizon'? Loslaten wat we normaal vinden, het denken in klassen en rassen, oordelen naar afkomst, of het spreken in termen van eigen volk eerst, laat staan het denken in termen van inclusiviteit, vinden we moeilijk. Maar op de Witte Donderdag knielt de paus traditiegetrouw voor gevangenen, migranten, en vluchtelingen, kwetsbare groepen van mensen die onze dienstbaarheid verdienen, maar wat je geen president of koning ziet doen. Zou het pas aangetreden wereldleiders niet sieren als zij deze handeling ook verrichten aan de machteloze en de gebrokene als een bevestiging dat zij op hun bescherming en medemenselijkheid kunnen vertrouwen?

Het is in die zin jammer dat wij ons als doopsgezinden en navolgers van Jezus, in die vorm van gastvrijheid en dienstbaarheid niet meer oefenen. In een dominante wereld kunnen wij gemakkelijk een gehersenspoelde Petrus worden, en vergeten wat het betekent om elkaar hoog te achten en voor elkaar een knieval te maken. Gelukkig zijn er nog wel het brood en de wijn waar Jezus zijn ziel en zaligheid in legde, als een teken dat wij nooit zullen vergeten dat niet deze wereld het laatste woord heeft, maar op een andere wereld hopen, bevrijd van indoctrinatie en slavernij. Hij diende zijn leerlingen in nederigheid, en bracht hen terug bij de essentie van ons menszijn, de naaste is als jij. Zo buigt hij zich ook voor een ieder van ons, opdat wij dat voor elkaar zouden doen. Daarin is hij ook anno 2021 nog onze heer en leermeester.

